

REZERVE ZA NEISTEKLE RIZIKE
UNEXPIRED RISK RESERVE
Branko PAVLOVIĆ¹

ABSTRACT

International Financial Reporting Standard 4 required liability adequacy testing (LAT). In non life insurance, the most important components of LAT are run off analysis for claims provisions and unexpired risk reserve (URR) calculation. URR is defined as a prospective assessment of the amount that needs to be set aside in orders to provide for the claims and expenses which will emerge from unexpired risks and which is over and above the unearned premium reserve pertaining to the same risk as at the same valuation date. In algebraic form: $URR = \max \{ (E[Claims] + E[Expenses] + DAC - UPR); 0 \}$, where $E[Claims]$ and $E[Expenses]$ are claims and expenses expected to be incurred after valuation date on policies with unexpired exposure periods as the valuation date, DAC are deferred acquisition costs and UPR is unearned premium reserve as at valuation date. In some countries, insurance regulator requires increasing modeled URR by some risk margin. In the near future, Solvency II will bring some changes – unearned premium reserve will be calculated on different way, URR will be calculated similar to current approach, except URR would be smaller due to effect of discounting.

APSTRAKT

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja broj 4 zahteva testiranje adekvatnosti obaveza. U neživotnom osiguranju najznačajnije komponente testiranja su proveravanje adekvatnosti rezervisanja obaveza za štete kroz analizu dovoljnosti rezervisanih iznosa i obračunavanje rezervi za neistekle rizike. Rezerve za neistekle rizike se definišu kao procena budućih iznosa

¹ Branko Pavlović, Delta Generali osiguranje a.d.o. Beograd

koji treba da se rezervišu da bi se iskoristili za štete i troškove koji će proisteći iz neisteklih rizika i koji su iznad rezerve prenosnih premija koja se odnosi na iste rizike na isti dan procene. Drugim rečima, ako ga ima, to je dodatak u odnosu na iznos očekivanih šteta i troškova iz aktivnog portfolia na dan procene koji pokrivaju rezerve za prenosne premije za tu klasu na isti datum. U algebarskom obliku, osnovna formula glasi: $URR = \max \{ (E[\text{štete}] + E[\text{troškovi}] + DAC - RPP) ; 0 \}$, gde su $E[\text{štete}]$ i $E[\text{Troškovi}]$ očekivane štete i troškovi koji će se dogoditi nakon dana procene, po aktivnim polisama na dan procene, u preostalom periodu osiguranja, DAC su odloženi troškovi pribave u vezi sa premijama koje se razmatraju za obračun prenosnih premija i RPP su rezerve za prenosne premije na dan procene. U pojedinim zemljama, zakonodavac zahteva povećanje modeliranih rezervi za neistekle rizike za određenu marginu rizika. U bliskoj budućnosti, Solventnost II će doneti novosti – rezerve za prenosne premije će se računati na drugačiji način, rezerve za neistekle rizike će obračunavati na sličan način kao do sada, ali će biti manje zbog diskontovanja.

Ključne reči: rezerve, neistekli rizici, URR, LAT

UVOD

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja, ili skraćeno IFRS od engl. International Financial Reporting Standard, broj 4 zahteva testiranje adekvatnosti obaveza (engl. LAT = Liability Adequacy Test). LAT podrazumeva da osiguravač procenjuje na svaki datum izveštavanja da li su njegove obaveze po osnovu osiguranja adekvatne, korišćenjem aktuelne procene budućih tokova gotovine po osnovu ugovora o osiguranju. Ako ta procena pokaže da knjigovodstvena vrednost njegovih obaveza po osnovu osiguranja nije adekvatna u svetlu procenjenih budućih tokova gotovine, svi nedostaci se priznaju u bilansu uspeha.

Najznačajnije komponente testiranja adekvatnosti obaveza kod neživotnih osiguranja su proveravanje adekvatnosti rezervisanja obaveza za štete kroz analizu dovoljnosti rezervisanih iznosa (engl. Run Off Analysis) i obračunavanje rezervi za neistekle rizike ili skraćeno URR od engl. Unexpired Risk Reserve.

Ovaj rad je posvećen definisanju, modeliranju i obračunavanju rezervi za neistekle rizike koji se primenjuju u aktuarskoj praksi, kao i njihovim kritičkim preispitivanjem i promenama koje donosi Solventnost II u skoroj budućnosti.

1. REZERVE U NEŽIVOTNOM OSIGURANJU

Na početku treba pojasniti termine rezervi u neživotnim osiguranjima. Fokusiraćemo se na svrhu, definicije i osnovne principe. Istražićemo zajedničke tehnike koje se koriste u aktuarskoj praksi prilikom procene rezervi za neistekle rizike i rezervisane štete. Važno je napomenuti da rezerve moraju biti ne samo adekvatne, nego adekvatne u svim mogućim okolnostima. Rezervacija šteta je veliki izazov za aktuara zato što sam proces zahteva korišćenje ne samo kompleksnih statističkih metoda, već i značajne aktuarske procene. Proces bilo kog rezervisanja je veoma važan, pošto formirane rezerve u poslovnim knjigama imaju direktan uticaj na finansijski rezultat, kapital akcionara i Solventnost.

Vrste rezervi u neživotnom osiguranju

U trenutku zatvaranja poslovnih knjiga, rezerve se dele na tri glavne kategorije:

- Buduće obaveze po osnovu izloženosti riziku od datuma procene do isteka polisa – odnose se na obaveze koje su povezane sa osiguranjem za naredni period, na osnovu polisa po kojima su premijski prihodi već priznati;
- Prošle obaveze po osnovu perioda izloženosti riziku koji se završio – odnose se na obaveze nastale kao rezultat prošlih događaja, pre zatvaranja poslovnih knjiga;
- Obaveze po osnovu neizvesnih događaja.

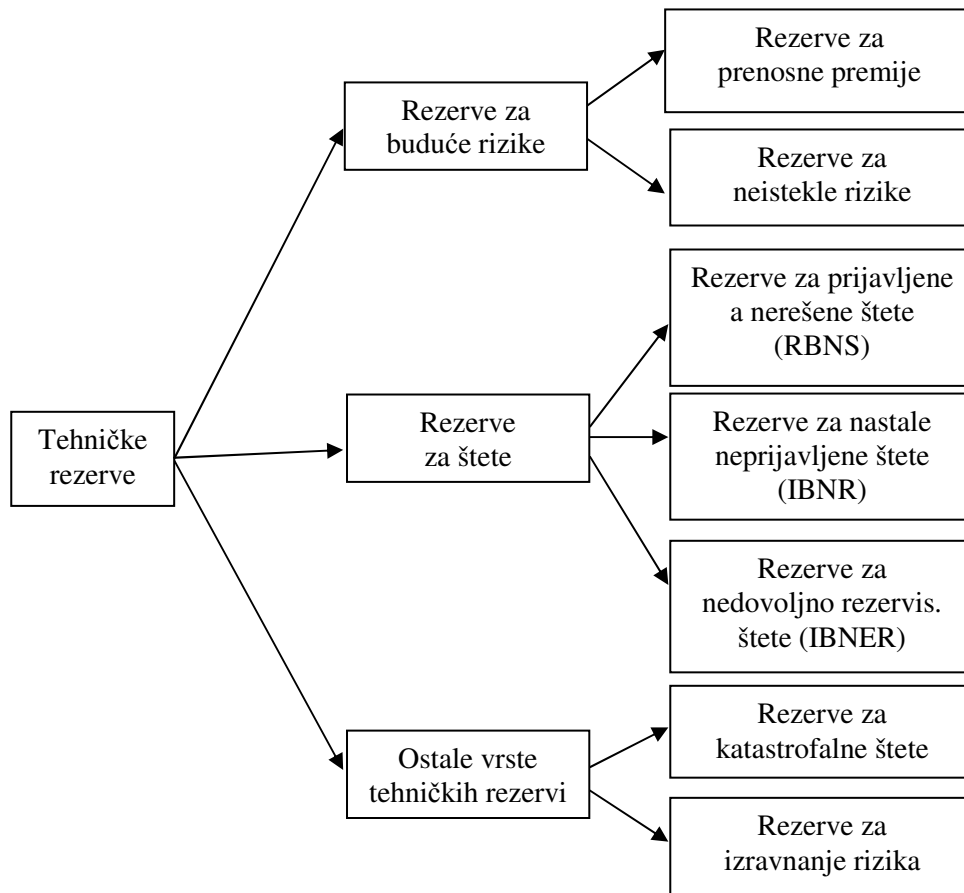
Navedena podela je konceptualnog karaktera, a konkretne vrste propisanih tehničkih rezervi se mogu razlikovati u različitim zakonskim regulativama. Na Slici 1. je prikazan jedan primer klasifikacije tehničkih rezervi neživotnih osiguranja.

Rezerve za rizike kojima će postojeći osiguranici biti izloženi posle datuma procene, uključuju:

- Rezerve za prenosne premije - objašnjavaju se činjenicom da, u slučaju polise neživotnog osiguranja, izloženost riziku obično prevazilazi tekuću finansijsku godinu. Preneti deo premije koji prelazi u narednu finansijsku godinu ima za cilj da pokrije obaveze zbog izloženosti riziku nakon završetka tekuće finansijske godine;

- Rezerve za neistekle rizike - obračunate su na osnovu procene budućih šteta i troškova, koji će nastati nakon zatvaranja knjiga, po polisama osiguranja zaključenim pre tog datuma, preko nivoa rezervi za prenosne premije.

Slika 1. Klasifikacija tehničkih rezervi neživotnih osiguranja

Rezerve za štete se mogu podeliti u tri komponente:

- rezerve za prijavljene a nerešene štete predstavljaju procenjenu vrednost koja je rezervisana sa namerom rešavanja šteta koje su osiguravaču poznate na kraju finansijskog perioda,

- rezerve za nastale neprijavljene štete se formiraju da bi pokrile plaćanja za štetne događaje, koji iako su se desili, još uvek nisu prijavljeni osiguravajućoj kompaniji i
- rezerve za nedovoljno rezervisane štete se odnose na štete koje se ponovo procenjuju i za koje se mora eksplicitno naglasiti da postoji mogućnost dodatnog plaćanja u budućnosti.

2. REZERVE ZA NEISTEKLE RIZIKE

Rezerve za neistekte rizike se formiraju u slučaju da ne postoji sposobnosti osiguravača da potpuno pokrije očekivane štete i troškove koji nastaju iz aktivnog portfolia posle datuma procene vrednosti.

2.1. Definicije

Obračunska klasa

Obračunska klasa je definisano grupisanje određenih vrsta osiguranja na osnovu relevantnih propisa.

Rezerve za neistekle rizike

Rezerve za neistekle rizike se definišu kao procena budućih iznosa koji treba da se rezervišu da bi se iskoristili za štete i troškove koji će proisteći iz neisteklih rizika i koji su iznad rezerve prenosnih premija koja se odnosi na iste rizike na isti dan procene. Drugim rečima, ako ga ima, to je dodatak u odnosu na iznos očekivanih šteta i troškova iz aktivnog portfolia na dan procene koji pokrivaju rezerve za prenosne premije za tu klasu na isti datum.

Prenosna premija

Deo premije koji osiguravač nije zaradio u trenutku procene, odnosno iznos premije koji pokriva izloženost riziku u periodu od datuma procene do datuma isteka ugovora.

Rezerve za prenosne premije

Rezerve za prenosne premije (RPP) su premije koje su rezervisane zato što odgovarajući period osiguravajućeg pokrića još nije prošao. To je deo premijskog prihoda koji je priznat u poslovnim knjigama u obračunskom periodu, a koji se čuva na kraju obračunskog perioda zbog neisteklih rizika. Po domaćoj regulativi to je zbir svih prenosnih premija po neisteklim polisama na datum procene po principu pro rata temporis. Često se u drugim zemljama za RPP uzima vrednost

koja je jednaka zbiru svih prenosnih premija umanjenom za odložene troškove pribave.

Troškovi pribave

Troškovi pribave su svi troškovi (direktni i indirektni) vezani za obradu ponuda i izdavanje polisa. Oni obuhvataju direktne troškove, kao što su provizije, i indirektni, kao što su troškovi reklamiranja ili administrativni troškovi u vezi sa obradom ponuda i izdavanjem polisa.

Odloženi troškovi pribave

Odloženi troškovi pribave su delovi troškova pribave koji se plaćaju tokom tekuće finansijske godine, ali se u poslovnim knjigama mogu preneti u sledeću finansijsku godinu u skladu sa trajanjem polise. Oni se smatraju aktivom u finansijskim izveštajima. Treba imati u vidu da se, prema Solventnosti II, odloženi troškovi pribave ne mogu koristiti da se zadovolji uslov solventnosti budući da nemaju vrednost u bilansu za solventnost.

Troškovi održavanja ili administrativni troškovi

Troškovi održavanja su svi ostali troškovi koji ne spadaju u troškove pribave ni troškove rešavanja šteta.

Preostali period osiguranja

Period od datuma procene do datuma isteka polise po ugovoru. Za godišnje polise preostali period osiguranja bi trajao najviše godinu dana od datuma procene, dok za višegodišnje polise preostali period osiguranja može trajati nekoliko godina od datuma procene.

Datum procene

Datum procene je datum na koji se obavlja obračun rezerve i evidentira aktivni portfolio.

Troškovi rešavanja šteta

Mogu se podeliti na sledeće dve velike kategorije:

- Direktni troškovi rešavanja šteta - odnose se na rešavanje konkretnih šteta, kao što su troškovi za advokata ili likvidatora šteta, lekarski i sudski troškovi, troškovi posebnih istraga, itd;
- Indirektni troškovi rešavanja štete - ne mogu se direktno raspodeliti za rešavanje konkretne štete. To su obično plate zaposlenih u direkciji za štete i srodni troškovi, kancelarijski troškovi, troškovi obrade podataka, honorari stručnjaka koji pružaju konsultantske i administrativne usluge, itd.

Treba slediti sledeća uputstva kada se razmatra obračun URR:

- Sve obračunske klase se moraju proceniti da bi se utvrdile URR;
- Za svaku obračunsku klasu pojedinačno se mora proceniti da li postoji potreba da se URR formiraju ili ne;
- Pozitivne viškove prenosne premije, koji premašuju neistekli rizik u određenoj obračunskoj klasi, ne bi trebalo koristiti da se delimično ili potpuno kompenzuju manjkovi koji dovode do formiranja rezervi za neistekle rizike u drugoj obračunskoj klasi;
- Razumno je grupisati određene vrste osiguranja u zajedničku obračunsku klasu, ako se može utvrditi da su metod obračunavanja premije i potencijalne štete slični;
- U slučajevima kada su podaci za pojedine vrste osiguranja statistički nedovoljni za obračun posebnih URR, takođe se preporučuje da se određene vrste osiguranja grupišu. Ipak, to bi trebalo uraditi oprezno, a razloge za to bi trebalo precizno dokumentovati;
- Kada aktuar misli da u okviru nekih vrsta osiguranja različiti segmenti poslovanja mogu da dovedu do različitih rezultata, ti segmenti se mogu analizirati pojedinačno.

2.2. Komponente modela obračuna URR

Trebalo bi razviti odgovarajući model za utvrđivanje rezervi za neistekle rizike, koji obuhvata sve one faktore koji direktno ili indirektno utiču na obračun rezerve. Takav model bi trebalo da sadrži nekoliko različitih komponenata među kojima su:

- rezerve za prenosne premije,
- prognoza šteta i
- prognoza troškova.

Mora se imati u vidu da se sve navedene komponente moraju obračunavati posebno za svaku vrstu osiguranja. Načelno, obračun svake komponente bi trebalo da se obavi na nivou svake homogene grupe rizika.

Komponenta rezervi za prenosne premije

Ovo je najjednostavnija komponenta obračuna URR budući da je to samo utvrđena rezerva u odnosu na premiju za konkretni neistekli rizik, koji nije istekao do datuma procene. Drugim rečima, ova komponenta predstavlja rezerve za prenosne premije za dotičnu grupu rizika ili vrstu osiguranja.

Treba imati u vidu da je cilj modela testiranje dovoljnosti utvrđenih RPP, te tako RPP koje bi trebalo koristiti u modelu su one koje kompanija prikazuje u

poslovnim knjigama. To je važno napomenuti zato što postoji više mogućih pristupa za obračun RPP.

Komponenta prognoziranih šteta: $E[\text{Štete}]$

Prognoza se pravi na osnovu šteta koje se očekuju u budućnosti u vezi sa preostalom izloženošću rizicima određene vrste osiguranja (ili njegove homogene podgrupe), uključujući i očekivane troškove rešavanja šteta za taj portfolio. Važno je primetiti da se za utvrđivanje rezervi za neistekle rizika uzimaju samo štete koje bi mogle nastati u preostalom periodu osiguranja.

Homogene grupe rizika bi trebalo koristiti za prognozu šteta (npr. telesne povrede kod autoodgovornosti) kod kojih postoje značajne razlike u odlikama šteta (vreme, suma, neizvesnost, itd) u okviru svake klase. Ako aktuar smatra da je prikladno, različiti modeli mogu da se naprave za svaku grupu rizika ili klasu za učestalost ili intenzitet ili oba, za:

- štete sa opadajućim osiguranim sumama,
- velike štete,
- katastrofalne štete i
- izloženost rizicima.

Prognoza šteta treba da obuhvata sve štete koje bi se mogle dogoditi u preostalom periodu osiguranja, uključujući i:

- štete prijavljene nakon preostalog perioda osiguranja, koje su se dogodile tokom preostalog perioda osiguranja i
- štete ponovo otvorene bilo kog datuma, koje su se dogodile tokom preostalog perioda osiguranja.

Prognoza bi trebalo da obezbedi konačni iznos za sve štete, i da obuhvati:

- svaki dalji razvoj šteta od dana kada su nastale do konačnog rešavanja,
- svaku štetu koja se očekuje da bude prijavljena nakon isteka preostalog perioda osiguranja, ali koja se dogodila u tom periodu,
- inflaciju/trendove koji su odgovarajući za datu vrstu štete (npr. trend rasta iznosa sudske odštete),
- inflaciju koja je adekvatna za trenutak očekivanih isplata,
- pravno/sudsko okruženje do konačnog rešavanja svih šteta,
- ekonomske uslove do konačnog rešavanja svih šteta,
- praksu rešavanja šteta do konačnog rešavanja svih šteta,
- promenu/trendove u učestalosti/intenzitetu i
- štete male učestalosti (a velikog intenziteta), koje možda nisu primećene poslednjih godina.

Ova lista nije kompletna i može se proširiti u zavisnosti od faktora koji bi mogli da utiču, ili koji utiču na prognozu šteta.

Komponenta prognoziranih troškova: $E[\text{Troškovi}]$

Troškovi koji su u vezi sa preostalim delom rizika čine važan deo ukupne analize koja vodi do utvrđivanja potrebe za rezervama za neistekle rizike i nivoima tih rezervi. Stoga je isto toliko važno da aktuar u potpunosti razume strukturu troškova osiguravača da bi mogao da napravi razumne procene po pitanju očekivanih troškova u vezi sa preostalim delom rizika koji su na snazi. Važno je posvetiti pažnju pitanju analize troškova onoliko koliko je neophodno da bi aktuari dobili dovoljno smernica o procenama troškova u vezi sa utvrđivanjem URR.

Razvoj podataka o troškovima i analiza troškova u svakoj situaciji podrazumevaju veliku sposobnost procenjivanja i subjektivnost. U praksi, aktuar uključen u analizu troškova će morati da razmotri mnogo faktora i utvrdi odgovarajući pristup problemu kom se pristupa na osnovu tih faktora.

Troškovi osiguravajuće kompanije koja pruža usluge neživotnog osiguranja mogu se podeliti na sledeće velike kategorije:

- troškovi pribave,
- troškovi održavanja ili administrativni troškovi,
- troškovi rešavanja šteta i
- troškovi ulaganja.

Troškovi pribave su troškovi koji su već nastali, prema aktuelnom portfoliju na dan procene. Stoga bi te troškove u svrhu obračuna URR rezervi trebalo zanemariti, osim odloženih troškova pribave.

Troškovi ulaganja se obično odbijaju od prihoda od investicija društva, pa se ne iskazuju posebno u poslovnim knjigama.

Troškovi rešavanja šteta se koriste u obračunima rezervacija za štete i samim tim i za URR.

Kategorije troškova koji se koriste za obračun URR su troškovi održavanja i troškovi rešavanja šteta, po pitanju novih šteta za postojeći portfolio. Prilikom procene budućih troškova, aktuar mora da uzme u obzir sledeće:

- povećanje inflacije,
- razlike u budžetiranju koje su posledica zapošljavanja novih kadrova, vanrednih stavki u troškovima, itd. i

- okolnosti pod kojima se administrativni troškovi modeliraju da nisu ravnomerno raspoređeni tokom trajanja polise.

2.3. Određivanje rezervi za neistekle rizike

Rezerve za neistekle rizike se obračunavaju na osnovu projekcije za buduće štete i troškove za koje se očekuje da će nastati nakon datuma procene, i koji se odnose na ugovore koji su na snazi na dan procene. Gore pomenut iznos se upoređuje sa utvrđenim rezervama za prenosne premije, posle svih odloženih troškova pribave. Svaki iznos viška se priznaje kao URR. Obračun se vrši neto od reosiguranja.

U algebarskom obliku, osnovna formula za obračun URR glasi:

$$URR = \max \{ (E[\text{štete}] + E[\text{troškovi}] + DAC - RPP) ; 0 \}$$

gde je:

$E[\text{Štete}]$ – očekivane štete koje će se nastati nakon dana procene, po aktivnim polisama na dan procene, u preostalom periodu osiguranja, uključujući i deo troškova rešavanja šteta koji se odnosi na ove štete:

$$E[\text{štete}] = \frac{\text{merod_štete} * RPP}{\text{merod_prem}}$$

$E[\text{Troškovi}]$ – očekivani troškovi koji će se dogoditi nakon dana procene, po aktivnim polisama na dan procene, u preostalom periodu osiguranja:

$$E[\text{troškovi}] = \frac{\text{admin_troškovi} * RPP}{\text{merod_prem}}$$

RPP – rezerve za prenosne premije na dan procene;

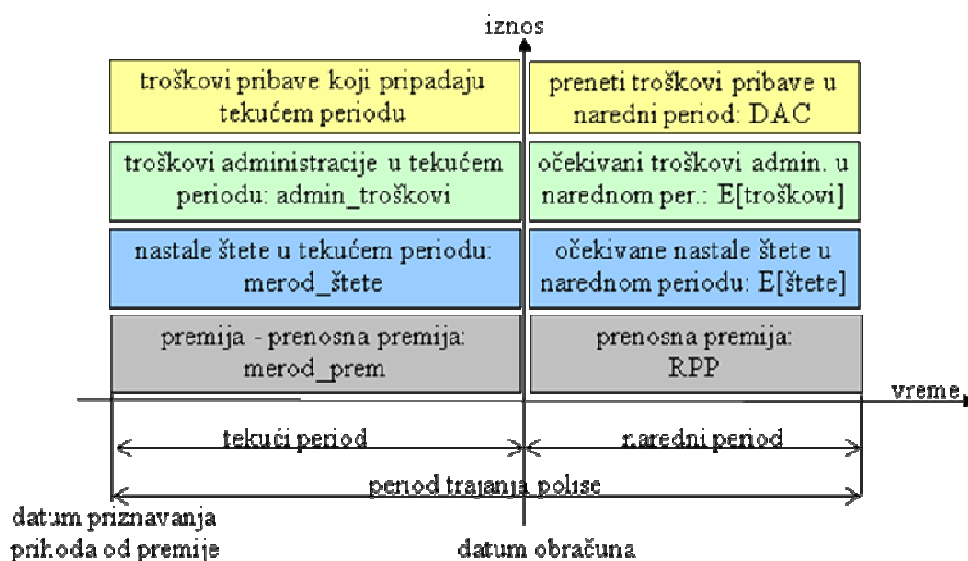
DAC – odloženi troškovi pribave u vezi sa premijama koje se razmatraju za obračun prenosnih premija;

merod_prem – merodavna premija ili priznata premija u poslovnim knjigama umanjena za promenu prenosne premije;

merod_štete – merodavne štete ili iznos rešenih šteta sa troškovima rešavanja šteta uvećan za promenu rezervisanih šteta i umanjen za naplaćena regresna potraživanja po štetama.

Na Slici 2. su prikazane sve komponente koje učestvuju u formuli za obračun URR.

Slika 2. Komponente modela obračuna URR

Ako se pojednostavljena osnovna formula za URR:

$$URR = E[štete] + E[troškovi] + DAC - RPP$$

drugačije napiše izvlačenjem RPP ispred zagrade dobija se:

$$URR = RPP * \left(\frac{E[štete]}{RPP} + \frac{E[troškovi]}{RPP} + \frac{DAC}{RPP} - 1 \right)$$

Zatim se uključe gornje formule za E[štete] i E[troškovi]:

$$URR = RPP * \left(\frac{\text{merod_štete}}{\text{merod_prem}} + \frac{\text{admin_troškovi}}{\text{merod_prem}} + \frac{DAC}{RPP} - 1 \right)$$

Na kraju se dobija sledeća transformisana osnovna formula za obračun URR:

$$URR = RPP * (\text{racio_šteta} + \text{racio_admin_troškova} + \text{DAC/RPP} - 1)$$

ili preciznije:

$$URR = \max \{ RPP * (\text{racio_šteta} + \text{racio_admin_troškova} + \text{DAC/RPP} - 1) ; 0 \}$$

Prethodna formula se najčešće koristi u praksi prilikom obračuna URR, jer najjednostavnije daje procenat uvećanja rezervi za prenosne premije ako zbir 3 racija prelazi 100%.

Dodatne napomene

Obračunati iznos rezervi za neistekle rizike trebalo bi prilagoditi tako da obuhvati sve poznate događaje koji su se dogodili između datuma zatvaranja poslovnih knjiga i datuma obračuna.

Procene treba da budu konzistentne za niz uzastopnih godina osim u slučaju da je aktuar registrovao promene u okolnostima koje bi zahtevale drugačije osnovne procene, kao što su:

- poznati trendovi u premijskim stopama,
- poznati faktori koji utiču na nivo šteta u vezi sa neisteklim rizicima,
- budžetirane ili planirane promene nivoa troškova i
- vanredni nivoi šteta u poslednjim godinama, za koje se ne očekuje da će se ponoviti.

2.4. Obelodanjivanje

Aktuar bi trebalo da obelodani sledeće informacije u vezi sa određivanjem URR:

- Metodologiju korišćenu za analizu i raspodelu troškova na ranije pomenute 4 grupe, i svoje mišljenje o stepenu adekvatnosti takve metodologije;
- Metodologiju korišćenu za analizu i raspodelu troškova između različitih vrsta osiguranja i/ili podgrupa u okviru jedne ili više vrsta osiguranja i svoje mišljenje o stepenu adekvatnosti takve metodologije;
- URR dobijene za svaku vrstu osiguranja;
- Metodologiju korišćenu za prognoziranje šteta koje su korišćene u proračunu;
- Podatke korišćene za prognozu troškova i šteta i to:
 - o broj godina koje su korišćene za analizu,
 - o plaćene i/ili nastale štete,

- osnove za prikupljanje podataka: godina nezgode, godina preuzimanja rizika ili kalendarska godina.
- Procenjene nivoe inflacije troškova i osnove korišćene prilikom procene;
- Metodologiju korišćenu za proračun URR reosiguranja.

2.5. Margina rizika u obračunu URR

U regulativama pojedinih zemalja, u obračunu URR se primenjuje i uvećanje za marginu rizika. Rezerve za neistekle rizike se obračunavaju jednostavnije nego što je opisano u prethodnom poglavlju, kao veći iznos od prenosnih premija i proizvoda prenosnih premija i kombinovanog racia šteta. Kombinovani racio se određuje kao suma racia šteta i racia troškova. Rezerve za prenosne premije i rezerve za neistekle rizike predstavljaju središnju komponentu u određivanju Solventnosti i adekvatnosti obaveza po osnovu kapitala.

Margina rizika koja se primenjuje prilikom obračuna URR odražava nepouzdanost u proceni ovih rezervi. Nivo margine je propisan za potrebe utvrđivanja zahteva Solventnosti i u Australiji iznosi 10 %.

3. URR I SOLVENTNOST II

Procena tehničkih rezervi za neživotna osiguranja u skladu sa Solventnost II

Solventnost II uvodi novi, i po mnogima, u osnovi drugačiji pristup određivanju tehničkih rezervi za rezervisane štete i premije. Novi pristup rukovodi se potrebom da se obaveze obračunavaju konzistentno sa tržištem. Stoga u odsustvu odgovarajućih hedž portfelja, tehničke rezerve prema Solventnosti II utvrđuju se kao diskontovana najbolja procena uvećana za marginu rizika. Ova tri pojma se mogu protumačiti ovako:

- Najbolja procena - rezerva je, prema nediskontovanoj najboljoj proceni, jednaka verovatnoćom ponderisanom proseku budućih tokova gotovine;
- Diskontovanje - najbolja procena je diskontovana za vremensku vrednost novca (očekivanu sadašnju vrednost budućih tokova gotovine), korišćenjem odgovarajuće ročne strukture nerizičnih kamatnih stopa;
- Margina rizika - utvrđuje se kao sadašnja vrednost troškova držanja kapitala za ispunjenje zahteva Solventnosti za kapital (SCR od engl. Solvency Capital Requirement) za rizike od kojih se ne može zaštititi hedž tehnikama, tokom celog perioda važnosti aktivnog portfelja, korišćenjem odgovarajuće ročne strukture nerizičnih kamatnih stopa.

Obim tehničkih rezervi vezanih za premiju

Direktiva za Solventnost II podrazumeva premijsku rezervu određenu metodom najbolje procene kao zamenu za aktuelne rezerve za prenosne premije i rezerve za neistekle rizike. Obračun najbolje procene premijske rezerve obuhvata isplate budućih šteta koje nastanu usled budućih štetnih događaja prema trenutno aktivnim polisama, odgovarajuće buduće administrativne troškove i sve buduće očekivane premije.

Prema CEIOPS-u (engl. Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors), "Premijska rezerva određuje se prospektivnom metodom, tako što se uzima u obzir očekivan priliv i odliv gotovine i vremenska vrednost novca. Očekivane tokove gotovine trebalo bi utvrditi primenom odgovarajućih metodologija i modela, korišćenjem pretpostavki koje se procenjuju kao realne za datu vrstu osiguranja ili homogenu grupu rizika koji se procenjuju. U tokove gotovine ne bi trebalo uključiti očekivane buduće obnove koje nisu uključene u postojeće ugovore o osiguranju".

Ovo je osnovna promena u sadašnjoj računovodstvenoj praksi obračunavanja rezervi za prenosne premije metodom pro rata temporis. To znači da po Solventnosti II kompanije treba da uzmu u obzir konačni kombinovani racio (za pokrivanje troškova šteta i drugih troškova osiguranja) u vezi sa prenosnom premijom. Iz toga sledi da kada je diskontovani kombinovani racio primenjen na prenosnu premiju niži od 100%, odmah se prepoznaje očekivani profit, što nije slučaj sa trenutnom metodologijom za obračunavanje prenosnih premija. Takođe, diskontovani kombinovani racio iznad 100% će dovesti do formiranja rezervi za neistekle rizike, slično trenutnom pristupu osim sto bi nove URR bile manje usled diskontovanja.

4. DODATNA PRILAGOĐAVANJA OBRAČUNA URR

Uzimajući u obzir racio šteta kao odnos nastalih šteta i zarađene premije tokom godine, jasno je da je deo zarađene premije, sa odgovarajućim štetama, prenet iz prethodne godine. Ako su prethodne godine premije bile adekvatne da pokriju štete (nije bilo potrebno formirati URR), ali su premije tekuće godine nedovoljne da pokriju štete onda će racio šteta biti između niskog racia koji se odnosi na prethodnu godinu i visokog racia koji se odnosi na zarađeni deo premije tekuće godine. Ovakav racio šteta je neadekvatan multiplikator za rezerve za prenosne premije tekuće godine jer razvodnjava visoki racio koji bi trebalo primeniti. U suprotnom slučaju, ako su premije iz prethodne godine bile nedovoljne da pokriju

štete, dok je situacija u tekućoj godini zadovoljavajuća, formula može da proizvede URR iako to nije potrebno.

Rutinska primena opisanog obračuna URR može predstavljati problem, ali ipak postoji zadovoljavajuće praktično rešenje. Aktuari u osiguravajućoj kompaniji bez sumnje znaju kada su njihove tarife neadekvatne i mogu da procene njihov doprinos zarađenoj premiji i rezervi za prenosne premije. Međutim, teškoću im može predstavljati određivanje šteta koje nastaju na osnovu tog dela zarađene premije. Znajući koliki deo rezerve za prenosne premije potiče od neadekvatnih tarifa, URR može biti obračunat primenom procenta neodgovarajuće premije, ali obračun tog procenta takođe zahteva poznavanje odgovarajućih šteta. Na kraju ostaje problem kako odrediti višak iz dela adekvatne premije koji se kompenzuje nedostakom iz dela neadekvatne premije. Opisani problem je mnogo veći izazov za superviziju koja raspolaže samo ograničenim informacijama iz standardnog izveštavanja, tako da rešenje problema koje oni mogu da daju verovatno može biti samo gruba procena.

Postoji još jedno otvoreno pitanje vezano za obračun URR. Iznos rezervisanih šteta koji se koristi u formuli za merodavne štete procenjuje administracija osiguravajuće kompanije, kao i troškove njihove procene i likvidacije. Zato ne tako strogi standardi administracije u rezervisanju šteta mogu da prouzrokuju nedovoljnu rezervaciju, odnosno manje merodavne štete, što direktno dovodi i do manje URR. To je suprotno od onoga što supervizija zahteva, odnosno onoga što je cilj uvođenja rezervi za neistekle rizike.

U slučaju potcenjenih rezevi za štete drugi deo LAT, run off analiza, će to svakako pokazati pa će aktuari moći da prilagode obračun URR, tako da se dobiju realne vrednosti.

ZAKLJUČAK

Cilj rada je da aktuarima približi jednu bitnu kategoriju rezervi u neživotnom osiguranju koja nije definisana domaćom zakonskom regulativom. IFRS 4 samo generalno opisuje URR u okviru testiranja adekvatnosti obaveza. U dostupnoj literaturi teško se može naći detaljnije razmatranje URR, čime je značaj ovog rada još veći.

U radu je već opisano da su URR veoma značajne i mogu biti prilično velike, naročito u situaciji kada je kombinovani racio pojedine vrste neživotnog osiguranja znatno veći od 100%. Zbog toga zaslužuju pažnju čak i u situaciji kada

nije propisano njihovo priznavanje u lokalnim poslovnim knjigama. Ukoliko obračun URR pokaže da je potrebno formirati ove rezerve, to je siguran znak aktuarima, ali i rukovodstvu osiguravajuće kompanije da u sledećoj godini kompanija neće imati dovoljno prenete premije da pokrije štete i troškove po aktivnim polisama na kraju tekuće godine. U slučaju kada regulativa ne dopušta priznavanje URR u poslovnim knjigama, aktuari i rukovodstvo svakako mogu da na vreme reaguju i preduzmu druge mere u cilju obezbeđenja ispunjavanja obaveza prema osiguranicima po neisteklim polisama.

LITERATURA

1. Australian Government, Private Health Insurance Administration Council (2005). *Changes to the Prudential Standards for the Australian Private Health Insurance Industry*, Australia
2. Cyprus Actuarial Association (2010). *CAA Guideline for the Determination of A Proper Unexpired Risk Reserve*, Cyprus
3. Courchene J., Robert V. (2008). *Valuation of Non-Life Technical Provision Under Solvency II*, Milliman
4. Partachi I., Verejan O. (2009). *The role of the unexpired risk reserves and outstanding loss reserves in general insurance business*, The Ninth International Conference “Investment and Economic Recovery”, Moldova
5. Rowlandson W. (1985). *Unexpired Risk Reserve (URR) Now Called Additional Amount for Unexpired Risks*, General Insurance Convention